

RAPPORT FRA KRABBEUTVALGET I NORDLAND SIN STUDIETURTUR TIL IRLAND

MAI 2006

INNHOLDSFORTEGNELSE

<u>INNLEDNING.....</u>	<u>3</u>
<u>Donnegal.....</u>	<u>4</u>
<u>Downings.....</u>	<u>4</u>
<u>Mc Bride Fishing.....</u>	<u>4</u>
Mc Bride Fishing.....	4
<u>Malin Head Fishermans Coop.....</u>	<u>6</u>
Malin Head	6
<u>Killybeggs</u>	<u>8</u>
<u>ERRIGAL FISH CO LTD.....</u>	<u>8</u>
<u>ANDRE RELEVANTE FISKERIER</u>	<u>9</u>
<u>OPPSUMMERING.....</u>	<u>11</u>
<u>HVA ER DIREKTE OVERFØRBART TIL NORSKE FORHOLD.....</u>	<u>12</u>

INNLEDNING

Krabbeutvalget i Nordland har i sitt forstudie ”mottak og foredlingsstruktur for taskekrabbe” en overordnet målsetning om å ”etablere mottaksanlegg for taskekrabbe i Lofoten og Vesterålen før sesongen 2005, samt vurdere muligheter for en større videreforedlingsaktivitet for krabbe i Nordland”. Selv om tidsaspektet har sprukket ser utvalget målet som reelt og jobber i det stille for å kunne etablere en mottaksstruktur for krabbe i nordre deler av fylket og en eventuell foredling i fylket som helhet.

En naturlig del av denne jobben er å innhente relevant informasjon om hvordan krabbenæringen drives i områder som er sammenlignbare med nordlandskysten. Gjennom dialog med NSL (Norske Sjømatbedrifters Landsforening) fikk vi informasjon om fiskeriene i Irland. Etter det som vi fikk informasjon om inneholdt den Irlandske flåten ett bredt spekter av spesialiserte båter basert på primært teiner som fangstredskap. I Irland landes det i tillegg ca 18 000 tonn brunkrabbe pr år dette er vesentlig mer enn i Norge.

Dette oppfattet vi som interessant og bestemte at en studietur til de britiske øyer var mest aktuelt, en annen årsak til at denne destinasjonen ble valgt var at Irland er geografisk inne rekkevidde både økonomisk og geografisk. Men som helhet var mangfoldet blant fartøyene den viktigste enkeltårsaken til at Donnegal, Irland ble valgt.

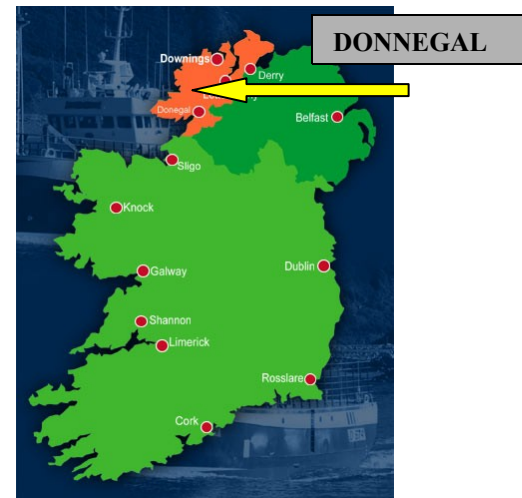
Relasjonene til NSL var viktige for gjennomføringen av turen, Leif Harald Hansen var både koordinator før turen kontaktformidler mot industrien samt reiseleder under hele turen.

Dessverre var det bare to fra prosjektgruppen som hadde anledning til å delta på turen, dette var prosjektleder og krabbeutvalgets leder. I tillegg ble Nordland fylkes fiskerlag invitert til å delta på turen. Gjennom dette var alle ledd i verdikjeden representert, fiskerne gjennom sin representant, industrien gjennom krabbeutvalget Nordland sin leder og sjømatbedriftene gjennom organisasjonen NSL. Dette ble vurdert som en god miks av representanter for å få et godt utbytte av turen.

I tillegg til at verdikjeden i den norske næringen var representert ble dette vurdert som en god arena til å skape gode relasjoner mellom flere grupper i den norske næringen.

DONNEGAL

Etter en lang reise som startet på Værnes lufthavn landet vi på den lokale flyplassen Donnegal. Flyplassen lå plassert sentralt midt inne i et stort intet, i realiteten ganske likt norske forhold. Etter ankomst leide vi bil og satte kursen mot Downings der vi hadde en avtale med en lokal reder den påfølgende dagen.

DOWNINGS

Downings kan ikke sies å være et sentralt knutepunkt, verken i henhold til logistikk, tilgjengelig arbeidskraft eller i henhold til kapital. Det kan sies at det finnes enda flere paralleller til tettsteder i kystnorge. Totalt sett var plassen preget av at det var et lite samfunn som var tett sammensveiset og at krabbefangst var en av de viktigste næringene.

MC BRIDE FISHING

Vi ble møtt av eieren Hugh Mc Bride og dro umiddelbart ned til piren der to av båtene i rederiet losset krabbefangsten.

Vi ble informert om at rederiet eide og driftet tre fartøy som utelukkende drev med fangst av krabbe. Det var relativt store fartøy på 18,3 m til 25,5 m som gav fangsten et industrielt preg.

Fasilitetene om bord var svært forskjellige fra sjarkfiskerne som vi ser i de norske farvann. Alt av arbeid foregikk under dekk der det var en linjestyrt produksjon som ivaretok halig av teiner, uttak av krabbe, egning, kvalitetssortering og setting av teiner. Den båten vi var ombord var dimensjonert for drift av ca 3000 teiner som ble røktet hver andre dag. En normal fangst pr uke var ca 14 tonn pr båt.

Det er verdt å ta med seg at krabben ble sortert på havet og all krabben som ble ilandført var av god kvalitet. En ting å merke seg var at det totale utkastet ved levering (død og skadet krabbe) var på anslagsvis 30 – 40 kg. Dette av en total landing på ca 10 tonn.

Teinene ble dratt opp på styrbord side gjennom en luke i siden. Inne i båten var det en (!) haler som ikke skilte seg fra normale linehalere. Teinene ble dratt opp på et

bord der krabben ble plukket ut og nytt agn ble plassert i teinen, teinen ble koblet fra ilen i denne prosessen (det er verdt å merke seg den enkle patenten som teinen er fetet til ilen med (se "cradlepots" senere i dokumentet).

Etter at krabben ble tatt ut fra teinen ble krabben kvalitetssortert den dårlige krabben gikk gjennom et rør ut i havet igjen mens den krabben av tilstrekkelig kvalitet gikk videre i prosessen. Dette er vel et eksempel på dumping som ikke er i strid med folkeretten!?!

I alle fall var dette praksis og etter Mc Brides utsagn var dette med på å støtte opp bestanden.

Krabben ble "nicked" dette betyr at storklørne ble deaktivert ved at senen i klobasis ble kuttet og krabben var dermed ikke i stand til å skade hverandre eller seg selv under lagring. Dette er en praksis som ikke er i bruk i Norge pr i dag. Krabbene ble oppbevart i vann under dekk løst i brønner, vannet ble tilført luft via et rørsystem i bunnen av tankene for at krabbene skulle få tilstrekkelig oksygen under transporten til land.

Ved lossing gikk mannskapet nede i tankene og plukket krabbene opp i plasttønner som i sin tur ble løftet opp av brønnen og over i den ventende traileren der krabben ble veid og lagt i tanker.

Leveringen gikk direkte på ventende trailer som fraktet krabben til markedet i levende tilstand i vann tilsatt luft. Etter Mc Brides utsagn gikk ca halvparten

levende til markedet, primært Frankrike, og halvparten gikk til prosessindustrien på de britiske øyer. Mc Bride uttalte at det ikke var betydelig dødelighet under transport selv den krabben som gikk til Frankrike som kunne ha en transporttid på 2 -3- dager. Mc Bride indikerte også at prisene på krabbe var i størrelsesorden 2 - 2,5 Euro pr kg (ca 14 - 20 kr/kg) dette er rundt regnet det dobbelte av det norske prisnivået, prisene varierte i tillegg i henhold til hvilke marked som kjøpte og til hvilken tid av året. I denne sammenheng er det viktig å ha med seg at krabben som ble levert i hovedsak hadde høyt matinnhold og var ved god kondisjon.

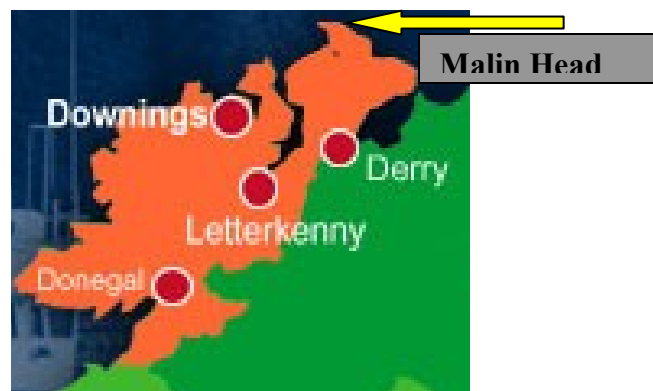
Det totale inntrykket av bedriften var meget positivt. Hugh Mc Bride var svært imøtekomende angående spørsmål som dreide seg om drift og teknologi. Han var imidlertid ikke fullt så meddelsom angående økonomi og omsetningstall.

Ytterligere informasjon om dette selskapet finnes på deres hjemmeside: <http://www.mcbridefishing.ie>

MALIN HEAD FISHERMANS COOP

Neste punkt på programmet var Fiskerisamvirket på Malin Head. Malin Head ligger relativt ruralt til på nordspissen av Irland. Kysten er preget av lite øyer og skjær. Bortsett fra et imponerende landskap var det ikke mye næringsvirksomhet å se i området bortsett fra en godt oppbygd havn mot en naken og sikkert ugjestmildt hav.

Vi ble møtt av Charlie O`Donald som er daglig leder på samvirket. Mottaket er som navnet sier eid av fiskerne. Mottaket hadde noe uryddig utseende og bar preg av at det ikke har vært stor grad av renovering av den bygningsmessige standarden.

Mottaket mottok utelukkende krabbe, hummer og kongesnegl. Til sammen mottar samvirket ca 1300 tonn over kai. Dette er i hovedsak krabbe. Det har vært en kollaps i fiskeriene i dette området og det var etter sigende ingen som drev med ordinært fiske etter tradisjonell fisk. Mottaket har mottatt krabbe siden 1980. Totalt var det 17 fiskefartøy som leverte til samvirket, i følge Owen Doyle som jobbet for motstykket til Norges fiskerlag i Irland var det ca 50 fiskere som var aktive i 1980 mot 17 nå. Dette understreker at det også i Irland har vært en vesentlig avskalling innen dette yrket.

Det var imidlertid flere ting som var interessant for oss som besøkende. Blant annet ivaretok fasilitetene et mellomlagringsanlegg for krabbe (se bilde). Det var denne delen av fasilitetene som var mest plasskrevende og var mest iøynefallende for oss som besøkende. Mellomlagringsanlegget var oppbygd av betongkummer som var rektangulære med gjennomstrømning og lufttilføstel i bunnen. Kummene var delt opp av nettingvegger som skilte fangstene til de forskjellige fiskerne. Logistisk var anlegget noe tungvint planlagt der det etter undertegnedes skjønn måtte bli en del løfting og bæring ved innsett og uttak av krabbe.

Forskning var en del av aktiviteten i samvirket og det var under vårt besøk praktisk arbeid med forsøksvirksomhet. Under samtaler med den ansvarlige forsker kom det frem at det ble jobbet med problemer som relaterer seg til akkumulering av ammonium i krabben. Denne problemstillingen også er relevant i Norge der transport av krabbe foregår tørt og evakuering av ammonium vanskeliggjøres under transport. Konklusjonen deres var at gjellene ødelegges raskt når krabben legges tørt og vannet ikke frakter bort avfallsstoffer over gjellene. Ved tørrlegging over tid startes en prosess som til slutt dreper krabben ved at gjellene ødelegges av ammoniumet. Problemet kunne motvirkes ved at transport foregår i vann eller at krabben kontinuerlig overrisles under transport. Det ble også jobbet med problemstillinger angående deaktivering av krabbens storklør, målet var å komme bort fra "nicking" som hadde en del

uheldige bivirkninger, blant annet at det kunne bli en mørk flekk i klokjøttet etter knivsnittet og at det av dyrevernhensyn ville kunne stilles spørsmålstegn ved denne prosessen. I denne sammenheng ble det forsøkt noe forskjellige metodikker blant annet strikk over storklør (jfr bilde over). Flere parametere ble testet på blant annet stress på krabben.

Flåten som drenerte til dette anlegget var i motsetning til Mc Bride Fishing sine båter små og baserte seg på fangst i nærområdet, det var utelukkende kystfiskere som leverte til dette samvirket. Båtene var svært interessante på flere måter, fartøyene

hadde meget stor dekksplass sett i relasjon til tilsvarende båter i norske farvann. Rorhus og bekvemmelighetshensyn var tilsidesatt for å ivareta driftsmessige hensyn. Båtene hadde relativt stor marsjhastighet som sannsynligvis økte aksjonsradiusen vesentlig. De tekniske hjelpemidlene for teinefangst var ikke omfattende, men enkelte tilpasninger var gjort for å muliggjøre lettere drift av teinene. Blant annet var korten bred anslagsvis en meter og det var et mobilt bord for å

sette teinene på etter hvert som teiene kom om bord (jfr bilde). Dette gjorde fangsten noe mindre slitsom.

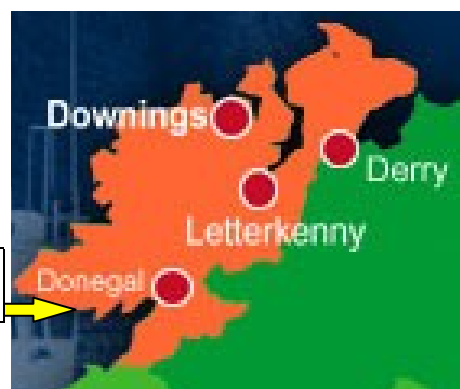
I likhet med Mc Bride båtene benyttet disse kystbåtene såkalte "cradlepots" (vuggeteiner) disse var svært robuste konstruksjonsmessig og var mye mindre enn tilsvarende norske teiner. På spørsmål fra oss om størrelsen på teinen ble det svart "vi driver ikke hotell (for krabben), om krabben er sulten ser den ikke på tilgjengelig plass) vi spurte ikke mer om den saken. Statistisk var fangst pr teine vesentlig mindre enn i Norge, det ble snakket om et gjennomsnitts dagsfangst pr teine på 1,7 kg pr tein pr dag, i Norge er forventet dagsfangst rundt regnet det doble. I rettferdighetens navn er det nok sannsynlig at det ble sortert ut relativt mer i Irland og at den gjennomsnittlige kvaliteten på landet krabbe var vesentlig bedre enn i de fleste norske områder.

KILLYBEGGS

Vi overnattet i Killybeggs som er en av Irlands viktigste fiskerihavner. Havnen har i det siste tiåret blitt bygd ut i stor skala og har fasiliteter som er i stand til å håndtere store havgående fiskefartøy. Byen hadde et meget klart preg av fiskerirelatert virksomhet.

Killybeggs

Selv om det var mange båter som lå ved kai her var det likevel mye som tyder på at det har vært nedgangstider i næringen. Mesteparten av båtene som lå i havnen bar preg av å ikke ha vært i drift på flere år. Hoveddelen av båtene var mindre trålere og ringnotfartøy.

Pr i dag virket byen å være en skygge av fordums storhet og hadde karakter av en spøkelsesby for fiskebåter. Havneområdet var imidlertid velholdt og bar preg av at det har vært investert større summer i de siste årene.

ERRIGAL FISH CO LTD.

Errigal Fish ligger noe ulogisk plassert midt inne i landet, selv om det er relativt kort vei til hav er det ikke noen direkte kontakt med havet og denne bedriften. Bedriften har en lang og interessant historie som i stikkords for kan sies at det ble etablert en bedrift for at det var en ildsjel som ville skape noe og at bedriften har hatt flere produkter i sin produksjon før sjømat ble hovedproduktet. Vi

reagerte imidlertid på at bedriften lå slik til at vi måtte kjøre inn i landet for å komme til en foredlingsbedrift av sjømat.

Vi ble tatt imot av bedriftens daglige leder, Aodh (Hugh) O`Donnell samt markedsdirektøren Tom Glynn. Begge var svært imøtekommende og relativt meddelsomme. De var imidlertid opptatt av om vi representerte krabbeindustrien i Norge. Når vi svarte benektende på dette løsnet stemningen og dialogen gikk greit.

På grunn av hygieniske og sannsynligvis konkurransemessige årsaker fikk vi ikke komme inn i produksjonen, dette var en skuffelse men vi tok det

med fatning. Uansett om vi ikke kom inn i produksjonen fikk vi et godt inntrykk av bedriften og en god peiling angående ressursituasjonen i krabbenæringen.

Totalt sett har Errigal Fish et bredt sortiment som inneholder Pelagisk fisk, krabbe, kongesnegl, strandsnegl i tillegg til diverse skjellarter. Errigal Fish omsetter ca 2400 tonn krabbe, dette vil tilsvare ca halvparten av Hitramat sin produksjon i Norge.

Ressurstilgangen har blitt dårligere i de siste årene og bedriften importerer ca 50 % av sine råvarer fra Storbritannia. Dette vil etter vårt syn være viktig for oss å ha i tankene når det vurderes fiske i hittil uutnyttede områder i Norge.

Bedriften er interessert i samarbeid med råvareleverandører i Norge, det vil innebære en lav grad av prosessering før frysing. I og med at det er behov for råstoff i utlandet vil det si at behovet i markedet er større enn produksjonen, i ytterste konsekvens kan man regne med at prisene vil stige og lønnsomheten vil bedres i alle ledd.

Errigal Fish var også interessert i å kjøpe kongesnegl og andre arter fra Norge. Totalt sett virker bedriften som en avtaker for alle typer LUR arter i Norge. En slik kontakt kan være viktig å ta med seg videre i utvalgets arbeid.

Ytterligere informasjon om bedriften og bedriftens sortiment kan finnes på deres hjemmeside: www.errigalfish.com

ANDRE RELEVANTE FISKERIER

Hoveddelen av turen ble det utelukkende fokusert på taskekrabbe og hvordan denne ressursen blir utnyttet i Irland. Dette betyr ikke at det ikke ble observert andre interessante fiskerier.

Kongesnegl

Kongesnegl har det vært en del fokusert på i Norge i det siste året, fisket av kongesnegl var en av de tingene vi var forberedt på å studere på turen, ikke som hovedfokus, men som et supplement til taskekrabben. Vi fikk se hvordan fiskeriene ble drevet og hvilke teiner som ble benyttet. Det var teinevalg som overrasket oss mest i og med at det var en meget enkel teien som

ikke var kjøpt spesifikt til kongesnegl. Denne teinen var bygd av en "maursyredunk"

(eller lignende) som var påmontert et 110 mm PVC rør og betong i bunnen av teinen. Dette er vanskelig å beskrive derfor henvises til bildene. Summa summarum viser disse enkle tiltakene at det ikke nødvendigvis trenger å koste mye å rigge en båt for fiske av kongesnegl.

Strandreke

I en mindre by fikk vi se noen små åpne båter som lastet teiner på båten. Dette fikk oss til å lure litt på om det var fritidsfiskere som skulle ut å fiske for fornøvelsens skyld. I og med at det var 18 – 20 fots åpne båter trodde ikke undertegnede at det var næringsfiske som ble bedrevet fra disse båtene. Det var faktisk teinebåter som drev fiske etter hummer, strandreke og krabbe. Alle disse artene fiskes nært land og kan drives fra små båter. Hummer og krabbe var fiskerier som var kjent og ikke trengte noen forklaring, men strandreke var nytt og spennende.

Etter en samtale med en fisker forstod vi at dette var et reelt fiskeri og at det var penger å tjene på dette. Strandreke fanges med teine nært stranden. Rekene leveres levende til Frankrike der de inngår i suppe eller lignende. Prisen på rekene var imidlertid ufattelig høy, fiskeren sa at de på første hånd fikk ca 16 euro pr kg, dette vil tilsa ca 130 kr pr kg... En normal dags fangst ble antydnet til å være ca 20 kg. Uten at arbeidsbyrden er vurdert høres dette ut som en god binæring.

Strandkrabbe og strandsnegl

Det ble gitt signaler på at dette kunne være aktuelle arter som kunne omsettes. Signalene fra Errigal Fish tydet på at det var muligheter for å omsette flere arter som finnes i rikt monn i Norge. Dette er muligheter som bør utforskes videre og om det avdekkes tilstrekkelig potensial satses på å igangsette prøvofiske på.

OPPSUMMERING

Studiereisen var meget givende, både vedrørende impulser til videre jobb i Norge med å utnytte bunndyrressursen som finnes i Nord-norske farvann og for industrien i henhold til å omstille og overleve i motgangstider.

I Irland har fiskere og industri overlevd selv om fiskeressursene har blitt dramatisk redusert. Omlegging til andre arter som i Norge ville ha blitt karakterisert som LUR arter har vist seg å være et godt substitutt til tradisjonelt fiske. Selv om antall fiskere har blitt redusert dramatisk har fangst på primært taskekrabbe ivaretatt en aktivitet og livsnerve i lokalsamfunnene. Det faktum at det finnes alle typer båtstørrelser fra 35 – 75 fots fartøy som drifter teiner viser at det er plass til flere typer fiskerier innen denne typen fangst.

På Malin Head møtte vi det tradisjonelle kystfiskemottaket som har lagt om fra fiskerelatert virksomhet til utelukkende teinefangede varer som krabbe, hummer og kongesnegl. Det som var spesielt interessant var at det var regulære kystfiskebåter som driftet nærområdet som var leverandørene til fiskerisamvirket.

En av de tingene som fikk oss til å beundre fiskerne i denne regionen er den omstillingsdyktigheten som er utvist. Der tradisjonelle kystfiskeriene synes å være meget redusert og en stor del av virksomheten til kystflåten synes å være relatert til det vi i Norge kaller LUR arter.

HVA ER DIREKTE OVERFØRBART TIL NORSKE FORHOLD

I og med at Norge allerede har en relativt vital kystflåte basert på tradisjonelle fiskerier og krabbefangst er en av flere binæringer som ivaretar kystfiskeriene er det et godt utgangspunkt for utnyttelse av taskekrabben.

Om det er spesielle ting som kan overføres fra de irske fiskeriene til de norske er det en ting som bør trekkes frem. Dette er nytenkning, i Norge har fiskeriene levd på at fisken er tilgjengelig og at det er fisk som skal være bærebjelken i næringsvirksomheten. I Irland har fiskeriene vært nødt til å omstille når fiskebestandene ble sterkt reduserte. Dette er i seg selv beundringsverdig, men det behøver ikke å være nødvendigheter som fører til omstilling i næringen, omstilling bør iverksettes før det blir nødvendig. Omstilling / nyskaping bør skje mens det er økonomisk handlingsrom i næringen og ikke etter en eventuell kollaps i fiskeriene.

Spesielt i de tre nordligste fylkene i Norge er det store kyststrekninger som har potensial innen teinefangst. Dette bør utvikles og utnyttes lokalt i og med at det er stasjonære ressurser som best kan utnyttes av en liten effektiv flåte av spesialiserte båter. Det er mye å lære av andre land som har spesialiserte fartøy for teinefangst, både i henhold til kompetanse så vel som effektivitet. Det er lite sannsynlig at fiskere som driver med teinefangst en til tre måneder i året kan inneha like stor kompetanse på denne type fangst som fiskere som har dette som hovedinntektskilde og har tilpassede fartøy som ivaretar effektivitet og lønnsomhet.

I Norge har vi et fortrinn i forhold til eksempelvis Irland da fiskere kan ha tradisjonelle fiskerier som binæring til teinefangst og visa versa. Denne kombinasjonen som i avsnittet over er skissert som en trussel til kompetanse og lønnsomhet kan også være en vesentlig styrke. Spesielt i en overgangsfase der kompetanse og bruksteknologi utforskes vil dette være med på å redusere den økonomiske fallhøyden.

En annen ting som er viktig å lære fra andre lands erfaringer er at bestandene er sårbare, spesielt arter som kongesnegl som er stedegne og lever i kolonier. Disse ressursene kan bli overbeskattet og bør være regulerte. Et fiske som foregår som dagens krabbefangst vil sannsynligvis være uheldig for bestandene og vi vil se en kollaps i bestanden likt det som skjedde rundt Malin Head for noen år siden. Med dette vil vi foreslå at det først etableres et fåtallsfiske, der noen spesielt utvalgte fiskere får muligheten til å iverksette effektivt fiske i en spesiell region og at det ikke blir en klondyke stemning som fører til en overbeskatning av en sårbar ressurs.

På den annen side ser det ut som taskekrabbe er en art som tåler relativt høy beskatning over lang tid. Det burde vurderes å iverksette intensivt fiske etter denne ressursen i områder som enda ikke er fullt utnyttet for å utnytte potensialet som ligger latent i samband med denne arten.

Det er sannsynlig at spesialiserte kystfiskebåter vil ha samme forutsetninger i Norge som i Irland. Det vil sannsynligvis være mulig å etablere denne type næring i Norge ved å spesialbygge båter som ivaretar helårs fangst av taskekrabbe. Kompetansebygging vil i denne sammenheng være ett stikkord. Supercrabbere i den størrelsesorden som vi observerte i Irland vil sannsynligvis ikke være aktuelt i Norge

på grunn av kystens beskaffenhet, men dette vil ikke utelukke at det vil være åpninger for mellomstore effektive spesialiserte fartøy som drifter etter krabbe på helårs basis.

Totalt sett er det sannsynligvis stort potensial innen krabbe i Nordland, dette potensialet vil sannsynligvis kunne utnyttes bedre ved at fartøy tilpasses fangstmetodikken og kompetansen til fiskerne rettes inn mot denne type fangst. Det ligger et urealisert potensial innen denne type fangst som kan og bør utnyttes bedre enn i dag.